

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการวางแผนครอบครัว นับว่าเป็นโครงการที่สำคัญโครงการหนึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการวางแผนครอบครัวเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ประชาชนในชาติสามารถมีชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข ไม่ต้องดิ้นรนจนเกินกำลังความสามารถของแต่ละครอบครัวจะพึงประพฤติดีปฏิบัติได้ ถ้าสังคมใดประเทศใดสามารถนำเอาหลักการวางแผนครอบครัวมาใช้ได้ผล สังคมนั้นประเทศนั้นก็จะมีปัญหาของประชากรน้อยลงไปและจะทำให้การตายมีอัตราน้อยลง อยู่ในลักษณะสมดุลย์กัน ประเทศไทยเรากำลังเผชิญปัญหาการเกิดมาก อัตราการตายน้อยลง จึงทำให้ประชากรอยู่ในลักษณะที่จะต้องล้นประเทศอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาทางแก้ไขโดยด่วนที่สุด การแก้ไขอย่างหนึ่งก็คือการให้ความรู้และเปลี่ยนทัศนคติแก่ประชาชนโดยอาศัยการสื่อสารไปยังประชาชนทั้งประเทศ เพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นจะต้องมีการวางแผนครอบครัว และให้ประชาชนประพฤติดีปฏิบัติตาม เพื่อความสุขของมวลชนทั้งประเทศ

แนวนโยบายประชากรของประเทศต่าง ๆ

ปัจจุบันอัตราเพิ่มของประชากรของโลกเท่ากับร้อยละ ๒.๐ ต่อปี^๑ นับว่าเป็นอัตราเพิ่มที่สูงพอควร ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะลดอัตราเพิ่มประชากรของโลกให้เป็นร้อยละศูนย์ต่อปี นั่นคือ ไม่มีการเพิ่มประชากรเลย ทั้งนี้ด้วยการลดอัตรา

^๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพวรรณ จงวัฒนา, นโยบายประชากรของประเทศต่าง ๆ, จดหมายข่าวประชากร ๒๐ (มิถุนายน ๒๕๒๓): ๑

เกิดลงในระยะ ๑๐ ปีที่แล้วมา และยังมีมาตรการอีกหลายอย่างดังที่กำหนดไว้ในโครงการประชากรของแต่ละประเทศ ข้อมูลของ U.S. Bureau of the Census ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ของประเทศที่มีข้อมูลทางด้านประชากร ๗๔ ประเทศ แสดงให้เห็นว่ามีประเทศ ๖๕ ประเทศที่อัตราเกิดลดลง ส่วนอีก ๑๔ ประเทศนั้น ส่วนใหญ่แล้วอัตราเกิดของประเทศเหล่านี้อยู่ในระดับต่ำอยู่แล้ว เช่น เซคโกสโลวาเกีย romeเนีย และฮังการี

ปัจจุบันกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศต่าง ๆ ในโลกได้มีโครงการประชากร ในรูปใดรูปหนึ่งในประเทศของตน มี ๖๑ ประเทศที่มีนโยบายลดอัตราเพิ่มประชากร ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนอีก ๓๔ ประเทศมีนโยบายไม่เห็นด้วย หรือ เป็นกลางต่อโครงการวางแผนครอบครัว^๑

ภายในระยะ ๒ ปีที่แล้วมานี้ มีประเทศ ๓๐ ประเทศที่มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือนโยบายเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และมี ๔ ประเทศ ใน ๓๐ ประเทศดังกล่าวที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่น่าพอใจ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้แก่การรวมเอาการวางแผนครอบครัว และการบริการสาธารณสุข เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งได้แก่ ประเทศเม็กซิโก สหราชอาณาจักร เอกัวดอร์ และฝรั่งเศส และมีประเทศ ๗ ประเทศที่ได้ยกเลิกกฎหมายการมีใบสั่งแพทย์สำหรับยาคุมกำเนิด มีประเทศ ๕ ประเทศที่ยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำหมันเพื่อให้การทำหมันสะดวกและง่ายขึ้น มีประเทศ ๑๐ ประเทศ ที่ยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำแท้งได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่า โครงการวางแผนครอบครัวมีผลทำให้ การพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ในหลาย ๆ ประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งขึ้น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก ทวีปออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น อัตราเกิดและอัตราตายอยู่ในระดับต่ำ ปัจจุบันอัตราเพิ่มประชากรของประเทศเหล่านี้มีเพียงร้อยละ ๑.๐ ต่อปีเท่านั้น และมีอยู่ ๒-๓ ประเทศที่อัตราเพิ่มประชากรลดลงมาอยู่ในระดับศูนย์ ในขณะที่เดียวกันอายุเฉลี่ยที่คาดหวังว่าจะมีชีวิตอยู่ก็ยืนยาวขึ้น อัตราส่วนของประชากรที่อายุมากขึ้น อายุแรกสมรสสูงขึ้นกว่าประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งการที่เป็นเช่นนี้ได้ นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ให้ลงมาอยู่ในระดับต่ำ

กลุ่มประเทศกำลังพัฒนานั้น ปัจจุบันได้ตระหนักถึงปัญหาการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะข่าวสารที่เผยแพร่ไปทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ตลอดจนการวิตกกังวลถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การทำลายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงความกดดันจากการเพิ่มประชากร และการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เป็นที่ทราบกันดีว่า การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจะได้ผลดีและบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จะต้องมีปัจจัยอื่น ๆ ส่งเสริมด้วย เช่น อัตราเพิ่มประชากรที่ต่ำคือประมาณร้อยละ ๑.๐ ต่อปี ทั้งนี้จะต้องมีบริการวางแผนครอบครัวอย่างเต็มที่ เช่น ในประเทศรัสเซีย และยุโรปตะวันออก ข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งที่ควรจะกล่าวถึงในที่นี้คือ ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เช่น ทวีปลาตินอเมริกา ทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชียซึ่งอัตราเพิ่มประชากรประมาณร้อยละ ๒.๓-๒.๕ ต่อปี อัตราเพิ่มดังกล่าวค่อนข้างสูงมาก การที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า การลดภาวะการตายลงอย่างรวดเร็วในขณะที่อัตราเกิดยังอยู่ในระดับเดิม ทั้งนี้ก็แตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งได้พัฒนาประเทศของตนไปได้อย่างรวดเร็ว เช่น ใต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และฮ่องกง ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะรัฐบาลของประเทศเหล่านี้มีนโยบายสนับสนุนการวางแผนครอบครัวอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้อัตราเกิดลดลงอย่างรวดเร็ว

แนวนโยบายประชากรและการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย

แต่เดิมประเทศไทยมีนโยบายสนับสนุนการเกิดตลอดมา จนกระทั่งในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๐ คณะผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกได้เข้ามาสำรวจภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทย และได้รายงานเรื่องการบูรณะและพัฒนาประเทศต่อรัฐบาลเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ เกี่ยวกับปัญหาการเพิ่มประชากร คณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกได้บันทึกความเห็นไว้ว่า^๑ "การเพิ่มจำนวนประชากรไทยในอัตราที่สูงก่อให้เกิดปัญหาน่าวิตกนานาประการ เช่น การขาดแคลนโรงเรียน การขาดแคลนบริการสาธารณสุข ตลอดจนที่อยู่อาศัย ปัญหานี้กำลังได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอยู่แล้ว การเพิ่มผลผลิตในระยะ ๕ ปีข้างหน้าอาจเพียงพอแก่ความต้องการที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนพลเมืองในอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และอาจช่วยยกมาตรฐานการครองชีพดีกว่าเดิมเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม เป็นที่รู้สึกว่าจะเกิดปัญหาว่างงานอย่างร้ายแรงในอนาคต" และได้รายงานให้ทราบด้วยว่า อัตราการเพิ่มประชากรที่สูงมากนี้ จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ดังนั้นรัฐบาลจึงเริ่มให้ความสนใจต่อปัญหาประชากรอย่างจริงจัง ได้มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหาประชากรของประเทศไทย ๓ ครั้ง หลังจากนั้นจึงเริ่มให้บริการวางแผนครอบครัวแก่ประชาชนภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุข จนในที่สุดรัฐบาลได้ประกาศให้การวางแผนครอบครัวเป็นนโยบายระดับชาติในปี พ.ศ. ๒๕๑๓^๒ และทำการรณรงค์เพื่อจำกัดขนาดของประชากรให้พอเหมาะกับกำลังในการพัฒนาประเทศ โดยตั้งเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

^๑ โครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, หนังสืออุทิศประชากรศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มงคลการพิมพ์, ๒๕๑๙), หน้า ๔๙๕-๔๙๖

^๒ โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข, การเพิ่มประชากรและการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักข่าวพณิชย, ๒๕๒๑), หน้า ๕๑

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (๒๕๑๔-๒๕๑๕) ว่าจะลดอัตราเพิ่มลงให้เหลือร้อยละ ๒.๕ ในปีสุดท้ายของการใช้แผน (๒๕๑๕) และในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายของแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (๒๕๑๕-๒๕๒๕) ได้กำหนดเป้าหมายให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลง เหลือร้อยละ ๑.๕^๑ ในปี พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประชากรประมาณ ๕๒.๑ ล้านคน มีอัตราเกิดประมาณ ๒๒ ต่อพันคน และอัตราตายประมาณ ๗ ต่อพันคน ให้มีผู้รับบริการวางแผนครอบครัวรายใหม่ประมาณ ๔.๖ ล้านคน และมีผู้รับบริการที่ยังคงใช้อยู่ประมาณ ๔.๑ ล้านคน

การดำเนินงานวางแผนครอบครัวและการ เผยแพร่ข่าวสารให้ความรู้แก่ประชาชน

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๑๓ อันเป็นช่วงเวลาของโครงการศึกษาทดลอง สำหรับโครงการอนามัยครอบครัวในระยะสั้น รัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะให้มีการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวต่อสาธารณชน หากแต่จะกระทำได้ โดยการติดต่อเป็นรายบุคคล ห้ามกระทำโดยเปิดเผย นักศึกษาของโครงการที่มีอยู่ขณะนั้นจึงมีหน้าที่รับผิดชอบแต่เพียงช่วยในการจัดทำเครื่องอุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ยาเม็ดคุมกำเนิด และห่วงอนามัย สำหรับแจกผู้รับบริการและช่วยเหลือในการฝึกอบรมเท่านั้น^๒

งานเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔^๓ และมีโครงการที่จะขยายงานด้านนี้ออกไปทั่วประเทศ

^๑ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ประชากรและการพัฒนา, ฉบับที่ ๕ ปีที่ ๑ (เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๒๔): ๑

^๒ โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข, เรื่องสังเขปประเทศไทย สรุปข้อมูลประชากรและการดำเนินงานวางแผนครอบครัว (กรุงเทพมหานคร: โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๒๑), หน้า ๒๔

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖

ตามแผน ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) ของโครงการวางแผนครอบครัว โดยตระหนักว่าการเผยแพร่ความรู้และการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนและสตรีกลุ่มเป้าหมายเป็นงานสำคัญของโครงการ สื่อมวลชนที่จะใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์นั้น ได้แก่ การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์โฆษณา จัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ใบปลิวโฆษณาการวางแผนครอบครัว แผ่นภาพโฆษณาจูงใจประชาชน ปฏิทิน เอกสารยาเม็ดคุมกำเนิด ห่วงอนามัย การทำหมันชาย คู่มืออย่างอนามัยสำหรับแจกผู้รับบริการ จัดทำข่าวสารการวางแผนครอบครัว และจัดให้มีหน่วยสุขศึกษา และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ขึ้น ออกไปปฏิบัติงานทั่วประเทศในเขตชนบท

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาทดลองใช้สื่อมวลชนเพื่อการวางแผนครอบครัวขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดขอนแก่น^๑ เป็นเวลา ๖ เดือน สื่อมวลชนที่นำมาใช้ได้แก่ วิทยุ สไลด์ โทรทัศน์ นิตยสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ และหน่วยเคลื่อนที่ ผลปรากฏเป็นที่น่าพอใจคือ ผู้รับบริการในเขตทำการทดลองเพิ่มขึ้น

งานด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของโครงการวางแผนครอบครัวในระยะต่อมา จึงมุ่งผลิตและกระจายสื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นประชาชนให้มารับบริการวางแผนครอบครัวโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น จัดรายการวิทยุ ผลิตเทปสำหรับโทรทัศน์ สไลด์สำหรับโรงภาพยนตร์ วารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ภาพโฆษณา นิตยสารการ ผลิตเทปวิดีโอ สร้างภาพยนตร์จูงใจ และจัดหน่วยเคลื่อนที่ซึ่งมีอุปกรณ์ครบชุด และมีเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วย ๓ คน ได้แก่ นักสื่อสารมวลชน ๑ คน พนักงานขับรถ ๑ คน และพนักงานเย็บบ้าน ๑ คน ออกไปทำการเผยแพร่ พร้อมทั้งสนับสนุนการอบรมเจ้าหน้าที่ระดับบริหารให้มีความรู้ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการให้บริการ

^๑ โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข, การเพิ่มประชากรและการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย, หน้า ๖๑

ด้วย จนกระทั่งปัจจุบัน การเผยแพร่ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวทางสื่อมวลชนก็ยังคงกระทำต่อไปทั้งในเขต เมืองและ เขตชนบท

เหตุผลในการเลือกศึกษาวิจัยเรื่องนี้

จากการวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ มุ่งวิจัยใน ๓ ด้านคือ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเป็นสำคัญ และกระทำในเขตชนบท อาทิเช่น จากการวิจัยของแผนกสุขศึกษาประชาสัมพันธ์ โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อมวลชนในการวางแผนครอบครัว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕^๑ และการวิจัยของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องการวัดและการประเมินข่าวสาร และ เครื่องมือสื่อสาร เพื่อโครงการวางแผนครอบครัวในจังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๖^๒ ซึ่งก็กระทำในเขตชนบทเช่นกัน เกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อพบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาเรื่องนี้ โดยเลือกเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นเป็นท้องที่ที่ทำการศึกษา เนื่องจากจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีความแพร่หลายในด้านสื่อมวลชน กล่าวคือ เป็นที่ตั้งของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ของกรมประชาสัมพันธ์ มีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งออกอากาศทั้งในระบบ เอ.เอ็ม. และระบบ เอฟ.เอ็ม. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) และยังมีสถานีวิทยุอื่น ๆ อีกหลายสถานีที่ตั้งอยู่นอกเขตจังหวัดขอนแก่น แต่ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นสามารถรับสัญญาณได้ นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์

^๑ แผนกสุขศึกษา ประชาสัมพันธ์ โครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข, รายงานวิจัยเรื่องการใช้สื่อมวลชนในการวางแผนครอบครัว, ๒๕๑๕

^๒ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การวัดและการประเมินข่าวสาร และ เครื่องมือสื่อสารเพื่อโครงการวางแผนครอบครัวในจังหวัดขอนแก่น,

และนิตยสารเผยแพร่ กล่าวได้ว่า ประชากรในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น มีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อย่างทั่วถึง

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการวางแผนครอบครัวในอีกลักษณะหนึ่งคือ ลักษณะพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของประชากรในเขตชุมชนที่มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวผ่านทางสื่อมวลชนอยู่แล้ว เพื่อศึกษาว่าการเผยแพร่การวางแผนครอบครัวผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ประชากรในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้มีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อเป็นอย่างไร ประกอบกับผู้วิจัยเคยได้รับฟังคำปรารภจากเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ว่า อยากจะให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ดูบ้าง เพื่อจะได้ทราบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของประชากร เพื่อจะได้นำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาการใช้สื่อในการเผยแพร่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพื่อทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ดังนี้

๑. เพื่อทราบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
๒. เพื่อทราบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนจำแนกตามปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

สมมติฐานของการวิจัย

การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น แตกต่าง
กันไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องต่อไปนี้

๑. การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น แตก
ต่างกันไปตามอายุ
๒. การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น แตกต่าง
กันไปตามระดับการศึกษา
๓. การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น แตก
ต่างกันไปตามอาชีพ
๔. การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น แตก
ต่างกันไปตามรายได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีอัตราการเกิดของประชากรสูง อัน
เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระดับจังหวัด ซึ่งทางจังหวัดเองได้พยายามหาวิธีที่จะ
ทำให้ประชาชนได้ตระหนักเข้าใจ และยอมรับการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ เพื่อ
ให้สภาวะ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจังหวัดในด้านอื่น ๆ ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาพฤติกรรมกรการเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการ
วางแผนครอบครัวของสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นที่สมรสแล้ว มี
อายุอยู่ระหว่าง ๑๕-๔๔ ปี จากจำนวนครอบครัว ๑๖,๔๑๖ ครอบครัว โดยเลือก
ตัวอย่างเพื่อการศึกษา ๒๐๐ ราย

นิยามศัพท์

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

หมายถึง - รายได้ ในที่นี้แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มคือ
 รายได้ต่ำ หมายถึงรายได้ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ บาท
 รายได้ปานกลาง หมายถึงรายได้ ๒,๐๐๑-๖,๐๐๐ บาท
 และรายได้สูง หมายถึง รายได้สูงกว่า ๖,๐๐๐ บาท
 และมากกว่า

- อาชีพ แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่มด้วยกันคือ
 อาชีพแม่บ้าน อาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการ อาชีพ
 ค้าขาย และอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา ทำสวน)

ปัจจัยทางด้านสังคม

หมายถึง - อายุ แบ่งออกเป็น ๗ กลุ่มด้วยกันคือ
 กลุ่มอายุ ๑๕-๑๙ ปี กลุ่มอายุ ๒๐-๒๔ ปี กลุ่มอายุ
 ๒๕-๒๙ ปี กลุ่มอายุ ๓๐-๓๔ ปี กลุ่มอายุ ๓๕-๓๙ ปี
 กลุ่มอายุ ๔๐-๔๔ ปี และกลุ่มอายุ ๔๕ ปีขึ้นไป

- การศึกษา แบ่งออกเป็น ๔ ระดับคือ
 ผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยม
 ศึกษา อาชีวะ ปกศ.ต้น, ระดับ ปกศ.สูง อนุปริญา
 หรือเทียบเท่า และระดับปริญาตรีหรือสูงกว่า

การเปิดรับสื่อมวลชน

หมายถึง การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดู
 โทรทัศน์ หรือการอ่านนิตยสาร โดยวัดความถี่
 (Frequency) ของพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน
 แต่ละประเภท การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือ
 พิมพ์ ศึกษาถึงความบ่อยครั้งในการอ่านหนังสือพิมพ์
 การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทวิทยุ ศึกษาถึงช่วง
 เวลาในการฟังวิทยุ และความบ่อยครั้งในการ

พึงวิทย์ การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์
ศึกษาถึงช่วงเวลาในการดูโทรทัศน์ และความ
บ่อยครั้งในการดูโทรทัศน์ การเปิดรับสื่อมวลชน
ประเภทนิตยสาร ศึกษาถึงความบ่อยครั้งในการ
อ่านนิตยสาร

การวางแผนครอบครัว

หมายถึงการคุมกำเนิด เพื่อไม่ให้เกิดการตั้งครรภ์
การคุมกำเนิดแบ่งได้เป็น^๑

วิธีคุมกำเนิดแบบชั่วคราว เป็นวิธีที่มีผลเฉพาะ
ขณะที่ใช้เมื่อเลิกใช้แล้วจะกลับตั้งครรภ์ได้ตามปกติ

๑. สำหรับฝ่ายชาย - ถุงยางอนามัย
๒. สำหรับฝ่ายหญิง - ยาเม็ดคุมกำเนิด
 - ยาฉีดคุมกำเนิด
 - ครีม/ยาสอดในช่องคลอด
 - หมวกยางครอบปากมดลูก
 - วิธีนับระยะปลอดภัย
 - ห่วงอนามัย

วิธีคุมกำเนิดแบบถาวร เป็นวิธีป้องกันการตั้งครรภ์
แบบถาวรตลอดไป เมื่อไม่ต้องการมีลูกต่อไปอีกแล้ว

- วิธีทำหมันชาย
- วิธีทำหมันหญิง

ข่าวสารการวางแผนครอบครัว หมายถึงข่าวสาร
อันเป็นความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ที่ถูก

^๑ สำนักงานบริการวางแผนครอบครัวชุมชน สมาคมพัฒนาประชากรและ
ชุมชน, เอกสารเผยแพร่, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริการวางแผนครอบครัว
ชุมชน สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, ๒๕๒๔), หน้า ๔

สตรี

นำเสนอผ่านสื่อมวลชนแต่ละชนิดที่ผู้วิจัยทำการศึกษา
หมายถึงสตรีที่สมรสแล้ว ที่มีอายุระหว่าง ๑๕-๔๕ ปี
จำนวน ๒๐๐ ราย ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง
ขอนแก่น

เทศบาลเมืองขอนแก่น

หมายถึง เขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ซึ่งมีพื้นที่ ๘๖
ตารางกิโลเมตร มีถนนและซอยทั้งสิ้น ๑๐๑ สาย
ยาว ๑๐๘.๕ กิโลเมตร ปัจจุบันมีประชากร
๕๕,๐๑๕ คน (สถิติเมื่อ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๓) เป็น
ชาย ๕๘,๘๘๑ คน เป็นหญิง ๔๕,๑๓๔ คน จำนวน
ครอบครัว^๑ จำนวนบ้าน ๑๗,๗๓๖ หลัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

๑. ได้ทราบพฤติกรรมการรับสารของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
๒. ได้ทราบลักษณะพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
๓. เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเข้าถึงประชากร เป้าหมาย (Target audience) และกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสารการวางแผนครอบครัว สำหรับเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นต่อไป
๔. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะทำการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการวางแผนครอบครัว
๕. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษา และปรับปรุงการใช้สื่อในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการวางแผนครอบครัวและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

^๑ เทศบาลเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, แผนพัฒนาเทศบาลเมืองขอนแก่น ประจำปี ๒๕๒๔, (ขอนแก่น: เทศบาลเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๒๔), หน้า ๑๔